

Na okładce: most w parku zamkowym w Pszczynie. Fotografia z 1914 r. i w 2000 r. (fot. W. Prazmowski)

Cenne, bezcenne/ utracone

Rada redakcyjna Monika Kuhnke, Jacek Miler,
Piotr Ogrodzki, Urszula Paszkiewicz

Redaktor naczelny Barbara Kobielska

Oprac. graficzne Karvázy©

Oprac. redakcyjne Maria Barbasiewicz

Korekta Maria Barbasiewicz, Maja Strzeżek

Tłumaczenie Anna Białoskórska

Redakcja: Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych

00-461 Warszawa, Al. Ujazdowskie 6; tel./fax: 621 04 45; tel.: 628 22 85

Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą

00-071 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17; tel./fax: 826 30 59

Wydawca **pagina** sp. z o.o. 02-878 Warszawa, ul. Gajdy 38a

Zamówienia na egzemplarze prosimy kierować pod adresem redakcji

3
Raport w sprawie zagrożeń związanych z ochroną dóbr kultury (cz. I)
Piotr Ogrodzki

4
„Przeszłość – Przyszłość”
Wspomnienie o Januszu Ziemińskim
Joanna Bojarska

8
Obce dzieła – obca własność
Monika Kuhnke

11
Mistrz iluzji
Paweł Szlachetko

12
Zbiory lwowskie (VII). Muzeum Przemysłu Artystycznego i Galeria Narodowa Miasta Lwowa
Jacek Miler

14
Straty wojenne (1939–1945)
Maria Romanowska-Zadrozna

16
Katalog strat
Monika Barwik

20
Gęsiarka i Wizja Napoleona
Monika Barwik

22
Pomnik Fryderyka Chopina – kronika inicjatyw konserwatorskich
Janusz Mróz

24
Radziwiłłowska galeria obrazów w Nieświeżu
Jerzy T. Petrus

26
Uroczystości pogrzebowe księcia Antoniego Mikołaja Radziwiłła w Nieświeżu
Michał Michalski

28
Z działalności AWRSP
Cenne – trudno zbywalne

30
Summary

Raport

w sprawie zagrożeń dóbr kultury (cz. I)

W roku 1999 rozpoczęto, a w pierwszym kwartale roku 2000 zakończono prace nad kompleksowym raportem w sprawie zagrożeń związanych z ochroną dóbr kultury. Z inicjatywą opracowania takiego raportu wystąpiło Biuro Koordynacji Służby Prewencyjnej Komendy Głównej Policji. Swoją punkt widzenia na problematykę ochrony dóbr kultury przedstawiło wiele instytucji. Raport został opracowany przy wykorzystaniu informacji uzyskanych z Rady Episkopatu Polski ds. Kultury, Generalnego Inspektoratu Celnego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków, Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych, Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej, Biura Koordynacji Służby Kryminalnej oraz materiałów własnych Biura Koordynacji Służby Prewencyjnej.

Raport przedstawia aktualny stan zagrożeń związanych z ochroną materialnych dóbr kultury. Podejmuje próbę określenia przyczyn tego zjawiska oraz prognozy na przyszłość. Ma także za zadanie wywołać żywe zainteresowanie osób szczególnie odpowiedzialnych za ochronę obiektów, w których zgromadzone są dobra kultury.

Przedstawiona w raporcie analiza jest wypadkową spostrzeżeń i wniosków sformułowanych przez różne podmioty, które z racji bądź swojej pozycji, bądź zadań statutowych są zainteresowane ochroną dóbr kultury przed tym szczególnym rodzajem zagrożeń, jakim jest przestępczość.

Ze względu na rozmiary raportu, zostanie on opublikowany w kilku częściach. Jako pierwszą przedstawiamy problematykę związaną ze skalą zagrożenia, wraz z omówieniem przyczyn wzrostu tej kategorii przestępczości.

Skala zjawiska

Przemiany w Polsce doprowadziły do wzrostu przestępczości związanej między

innymi z dobrami kultury. W strukturze przestępstw przeciwko mieniu, przestępstwa, w których przedmiotem są dobra kultury, stanowią niewielki ułamek procenta. Jednakże na uwagę zasługuje fakt, że powodują one straty najczęściej niewymierne, gdyż wiążą się zarówno z wartością artystyczną, jak i historyczną, podtrzymującą dziedzictwo kulturowe naszego kraju. Każdego roku statystyki policyjne odnotowują ponad 100 zdarzeń przestępczych, których łupem padają dzieła sztuki, często bardzo unikatowe.

Dane statystyczne o tej przestępczości w sposób jednoznaczny pokazują różnicę pomiędzy minionym okresem a obecną sytuacją. W latach 1946–1989 odnotowano około 12 000 przestępstw przeciwko dobrom kultury, natomiast w niespełna dziesięcioletnim okresie, tj. w latach 1989–1998 miało miejsce około 14 000 takich przestępstw. Zauważalne jest zatem znaczne zainteresowanie ze strony środowisk przestępczych kradzieżami dóbr kultury. Jest to proceder bardzo opłacalny. Dlatego też przestępcy coraz częściej stosują wyszukane techniki umożliwiające dokonanie szybkiej i sprawnej kradzieży oraz natychmiastowe zbycie zrabowanych dzieł. Procederem tym zajmują się w wielu przypadkach zorganizowane grupy przestępcze, które mają ściśle określoną strukturę i zadania. Dokonują w sposób wcześniej szczegółowo zaplanowany zaboru dóbr kultury, często stosując przemoc wobec ich dysponentów, najczęściej napadu rabunkowego połączanego z wdarciem się do obiektów lub mieszkań oraz wymuszenia rozbójnicze. Potęguje to nielegalny przemyt dzieł sztuki poza granice kraju, będący skutkiem braku międzyinstytucjonalnego systemu informatycznego zawierającego informacje o skradzionych w kraju dziełach sztuki.